

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש מי לא קדשה ... בידו להקדישה ... שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי קדשה ... שדה זו שמשכנתי לך ... לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה.....1
- ב. שאני קונמות דכי קדושת הגוף דמי.....2
- ג. הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד.....3
- ד. נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו ... נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר ... דיניא אותה דוקא הוא.....5

דף פו.

א. האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש מי לא קדשה ... בידו להקדישה ... שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי קדשה ... שדה זו שמשכנתי לך ... לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה

כבר התבאר במסכת כתובות דף נט: שהאומר¹ לחבירו – שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תתקדש, הרי זו מקודשת בשיקחנה שהרי עתה בידו להקדישה.

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תהי קדש, משיפדה אותה תתקדש שהרי בידו לפדותה, ואפילו היתה ממושכנת לזמן קצוב, שהרי בידו לפדותה אחר הזמן. אבל להקדישה עתה בהיותה ממושכנת אינו יכול שהרי משועבדת היא לבעל חוב, ואף על גב דהקדש מפקיע מידי שיעבוד זהו קדושת הגוף ולא קדושת דמים².

¹ רמב"ם הלכות ערכין ותרמין פרקו הלכה כט

² וגם אפשר לומר דאלמנה רבנן לשיעבודא דבעל חוב כמו שאלמנה לשיעבודא דבעל, וכ"כ התוס' בכתובות שם [בד"ה קונמות], אמנם בנימין [מ': ד"ה הקדש] כתבו דרך בקונמות אלמנה ולא בהקדש ע"ש. ערוך השולחן העתיד הלכות ערכין ותרמין סימן מד סעיף ח

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

אולם אם אמר³ לחבירו – שדה זו שמכרתי לך לכשאקנה ממך מקודשת, ולקחה אינה מקודשת, לפי שכשהקדישה לא באה ברשותו. והרי זה כאומר קרקע⁴ זו לכשאקנה יהיה הקדש שאינו כלום, שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

אבל אם אמר לכשאקנה אקדישנה או אתננה להקדש, הוי עליו נדר וצריך לקיים נדרו. הרי זה חייב לקיים דבריו⁵ שנאמר (במדבר ל פסוק ג) לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה.

דף פו:

ב. שאני קונמות דני קדושת הגוף דמי

כבר התבאר בכתובות שם שאמרה קונם⁶ שאני ידי⁷ עושה על פיך, אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו⁸, ועכשיו אינה צריכה הפרה⁹, מכל מקום יפר לה שמא יגרשנה¹⁰ ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, ומשום כך נקרא דברים שבינה לבינו, ואף על גב שעדיין אינו חל, יכול להפר¹¹.

³ רמב"ם שם הלכה כז

⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ריב ט

⁵ לבוש שם ועיין ש"ך יב

⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז פא ב, יו"ד רלד עא

⁷ בב"י לקמן סי' רל"ט בשם הר"ן בשם התוספות דהיינו דוקא שהזכירה הידים כגון שאמרה קונם מעשה ידי עליך דנעשה כאמרה יקדשו ידי לעושיהן. ש"ך שם פט, כלומר שאם לא הזכירה ידיה אלא רק אסרה מעשה ידיה לא חל כיון שהוא דבר שלא בא לעולם, אולם דעת הרמב"ם שבאומרת קונם אינה צריכה להזכיר הידים דקונם חל על דבר שלא בא לעולם כמו שיבואר להלן. ח"מ שם ה

⁸ ואין להקשות שאם כן נקדשו ידיה למעשה מעכשיו אפילו לבעלה, ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא קי"ל [חו"מ סימן קיז סעיף ז] דהקדש מפקיע מידי שיעבוד, וקונם נמי לשון הקדש הוא, דאלמנה רבנן לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע, דשוויה כלוקח נמור ולא כמלוה, ואין הקדש מפקיע מידי שיעבוד אלא דומיא דשעבוד דמלוה דעדיין מחוסר גוביינא.

⁹ ע' בתוס' ובר"ן למה נקט שמא יגרשנה הא בלא גירושין יכולה להפקיע עצמה מבעלה ע"י שתאמר איני ניוזנית ואיני עושה וא"כ דמאי אשה לשדה לכשאפדנה דקדשה מיד ה"ה הכא יחול הקונם מיד וע"ש. ח"מ שם ו

¹⁰ והא דלא קאמר הטעם שמא תאמר איני ניוזנית משום דלא שכיח תוס' והא דהבעל מיפר אף על גב דלא חל מיד ואין אסור לו מ"מ אזלינן אחר שעת הנדר גם כיון ע"פ הדין היה ראוי לחול מיד אלא חז"ל אלמנה שיעבוד ידיה היינו לטובתו עשאו זאת ולא לריעות' כ"כ הר"ן, ב"ש שם ו

¹¹ לכאורה נראה דאם הוא כהן אין צריך להפר דהא בלא"ה אינו יכול להחזירה ומהאי טעמא אינו יכול כלל להפר דלא הוי דברים שבינו לבינה וצ"ע. פ"ת שם טו

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

י"א¹² שאם אסרה מעשה ידיה בלשון קונם אע"פ שלא אמרה קונם ידי, אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו¹³, ועכשיו אינה צריכה הפרה, מכל מקום יפר לה שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה, ומשום כך נקרא דברים שבינה לבינו, ואף על גב שעדיין אינו חל, יכול להפר, וי"א¹⁴ שאינו חל אלא אם אמרה קונם על ידיה כגון שאמרה קונם ידי שאני עושה לך או לפיך. אך בסתם קונם אינו חל.

ג. הקדש חמץ ושחרור מפקיע מדי שיעבוד

כבר התבאר במסכת יבמות דף מו. ובמסכת כתובות דף נט. שהמקדיש נכסיו¹⁵ אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש, שההקדש מפקיע השיעבוד. לפיכך המקדיש¹⁶ כל נכסיו¹⁷ והיתה עליו חוב כתובת אשה או שטרי בעלי חובות, אין האשה יכולה לגבות כתובתה מן ההקדש ולא בעל חוב את חובו שההקדש מפקיע השיעבוד שקדם.

אולם בזמנינו אין שייך דין זה¹⁸ מכיון שהקדש המפקיע מדי שיעבוד אינו אלא כשהקדישן קדושת הגוף¹⁹, כגון ששיעבד לו מטלטלי אגב קרקע והיה

¹² כן דעת הרמב"ם דס"ל שלשון קונם חל אף על דבר שלא בא לעולם, ועיין בב"ש שם שכתב שכך משמע סתימת המחבר שם, ועי' אבני מלואים (סק"ד) ובקצה"ח (סימן שו סק"ג).

¹³ ואין להקשות שאם כן נקדשו ידיה למעשיה מעכשיו אפילו לבעלה, ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא קי"ל [חז"מ סימן קיז סעיף ז] דהקדש מפקיע מדי שיעבוד, וקונם נמי לשון הקדש הוא, דאלמנה רבנן לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע, דשוויה כלוקח גמור ולא כמלוה, ואין הקדש מפקיע מדי שיעבוד אלא דומיא דשיעבוד דמלוה דעדיין מחוסר גוביינא.. לבוש יו"ד שם וב"ש שם ה

¹⁴ בח"מ (סק"ה) הביא שיטת הר"ן דגם בלשון קונם אינה יכולה לאסור מעשי ידיה דהוי כהקדש שאינו חל על דשלב"ל, וכן לשון יקדשו מעשי ידי לעושיהן, כיון שעכשיו אינו חל שהרי משועבדת לו, אינו חל גם אם יגרשנה, דהוי כאומר שדה זו לכשאקחנה תקדוש, דלא קדשה, כיון שאין בידו לקנות, וה"נ אין בידה לגרש עצמה, ולשיטתו לא מהני אלא קונם על ידיה, והיינו הקדש רק על בעלה, והוא דומה לקדושת הגוף שהיה ראוי לחול מיד, אלא משום דאלמנה רבנן לשיעבודא דבעל בעודה תחתיו, ולאחר גירושין חל הקונם.

¹⁵ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק יח הלכה ז

¹⁶ רמב"ם הלכות ערכין וחרמין פרק ז הלכה יד

¹⁷ הרמב"ם לשיטתו שגם קדושת דמים מפקיע לכן כתב כל נכסיו אך לדיון רק קדושת דמים ואין זה שייך בכל נכסיו כמבואר להלן.

¹⁸ סמ"ע קיז כב בדעת רש"י (גיטין מ: ד"ה הקדש) ותוס' (שם ד"ה הקדש) דס"ל קדושת הגוף מפקיע מדי שיעבוד ולא קדושת דמים, רק מ"מ אף קדושת דמים שלא יאמרו הקדש יוצא בלי פדיון פודה בשוה פרוטה. ועיין תומים (סק"י) כי רמב"ם (פ"ז מערכין ה"ד) חולק וס"ל דאף קדושת דמים מפקיע מדי שיעבוד. והעלה דאף לרמב"ם בזמן הזה אף הבעל חוב בעצמו יכול לפדותו רק יש נפ"מ לשיטת הרמב"ם גבי אפותיקי. אורים שם כא

¹⁹ וההפך שיש בין קדושת המזבח לקדושת דמים ביארו בתוס' פרק השולח (שם) דף מ: ד"ה הקדש חמץ ושחרור וז"ל, ואורי' דרבא למעמיה דאמר בפרק כל שעה (פסחים ל, ב) בע"ה מכאן ולהבא הוא גובה וחשיב

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

בהן שור והקדישו לגבי מזבח, ואין קדושת הגוף בזמנינו. אבל קדושת דמים אינו מפקיע, אלא יפרנו המלוה בדבר מועט²⁰. והקדש בזה"ז סתמו לעניים ואינו מפקיע שעבוד ואין צריך שום פדיון²¹.

אולם שייך הפקעת שעבוד באיסור הנאה שאיסור הנאה מפקיע מידי שעבוד, כמו קדושת הגוף, לפיכך בגד שפרסו²² על המת על דעת שיקבר עמו, אין בעל חוב גובה ממנו. שכיון שפרסו עליו ויחדו להמת, דינו כמת להיות אסור בהנאה.

עבר²³ שמשועבד לפרעון חוב ארוננו ואפילו שעשאו רבו אפותיקי – פירוש אפה תהא קאי כלומר: לא יהיה לך פרעון אלא מזה, לבעל חובו ואחר כך שחררו, הפקיעו מידי שעבוד והרי הוא בן חורין, ששחרור הרי הוא כהקדש ומפקיע משעבוד, וצריך לשלם לבעל חובו²⁴, וכופין לבעל חובו שיכתוב לעבד גט שחרור. שלא יוציא עליו לעז לומר שהוא עדיין עבד²⁵.

ברשותו, ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד כגון שור תם למזבח או קונמות דפרק אעפ"י (כתובות נט, ב) ואצטלא דפרסוה אמיתנא כיבמות פרק אלמנה (סו, ב) דכיון דחל שעה אחת תו לא פקע דלא עדיף שעבוד מנתינת דמים, וכן חמץ וכן שחרור, ומפרש בירושלמי (גיטין פ"ד ה"ד) דלא מצינו עבד משוחרר וחוזר ומשתעבד והיינו כדפרישית דקדושת הגוף כיון דחילל שעה אחת תו לא פקע, אבל קדושת דמים לא אלים כח הקדש מכח מקדיש כיון דיש לה פדיון וראוי לפקוע דאשכחן בשדה מקנה כשהקדיש לוקח דחוזרת לבעלים ביובב עכ"ל. ולרש"י מצאנו עוד שיטה אחרת בזה בפרק כל שעה (פסחים ל:), רבא אמר מכאן ולהבא הוא גובה אפילו לרבא דאמר עד עכשיו היה ברשות הלזה מודה הוא דאין מכירתו לאחרים כלום ואין הקדשו הקדש שהרי ממושכנין הן למלוה ואף על גב שהן שלו אינן ברשותו ורחמנא אמר (ויקרא כז, יד) איש כי יקדיש את ביתו קודש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו עכ"ל. והנה רש"י האיר עינינו בדברי קדשו בזה דאע"ג דלרבא מכאן ולהבא הוא גובה אפ"ה אינו ברשותו מיקרי כיון דמושכנין הן אצל המלוה הוי דבר שאינו ברשותו ולכן אין הלזה יכול למוכרן או להקדישן, אלא דסבירא ליה דגם המלוה אינו יכול להקדישו או למכור משום דאינו שלו עדיין וא"כ שניהן אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו, ונראה בשיטת רש"י דאע"ג דקדושת דמים לא חילל בדבר שאינו ברשותו דילפינן מכי יקדיש את ביתו קודש, היינו דוקא קדושת דמים אבל שור תם למזבח אפילו דבר שאינו ברשותו חילל, וכיוצא בזה כתב בכסף משנה בפ"ב מנדרים (ה"י) דס"ל דקדושת הגוף חילל אפילו בדבר שלא בא לעולם אף על גב דקדושת דמים לא חילל בדבר שלא בא לעולם ע"ש. קצוה"ח שם ב

²⁰ רמ"א חו"מ ק"ז ז ועיין אורים כג ותומים יא דמהני שוה פרוטה ואין צריך ד' זוזי עיי"ש.

²¹ המבי"ט ח"א סי' רע"ד ואין נרא' כן מתשובת ד"ר סי' תמ"ו ומשאת בנימין סי' ק"ב וע' בהרמ"ע מפאנו ז"ל סימן ס"ג עכ"ל כנה"ג וע"ש. באה"ט שם יא

²² ודוקא פרסו אבל ייחדו לא נאסר שהרי הזמנה להלכה לאו מילתא. סמ"ע שם כג אורים כב

²³ שו"ע ונו"ב חו"מ ק"ז ו, יו"ד רסו סח

²⁴ שהרי המזיק שעבודו של חברו ואין לו ממה להשתלם חייב לשלם לו היוזק, וכאן כיון שעשאו אפותקי אין לו שעבוד על שום נכסים אחרים. אבל אם לא עשהו אפותקי לא הוזק דבעך חובו שהרי גם שאר נכסים משועבדים לו. ט"ז שם לו

²⁵ ט"ז שם לה

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

**ד. נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו ... נדרה מן הענבים
וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר ... דיניא
אותה דוקא הוא**

צריך²⁶ שיכוין לשם האשה שהפר לה, דכתיב (במדבר ל פסוק ט) יניא אותה וגו', משמע שיכוין לאותה אשה שיפר לה.

וכן צריך לכוין לשם הנדר שנדרה היא, דכתיב (שם) והפר את נדרה וגו', משמע לאותו הנדר שנדרה יכוין בהפרתו, ואם לא כיון לשם האשה שנדרה או שלא לשם נדר שנדרה אינו מופר.

כיצד, נדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא, והפר לה על שמיעה זו, או שיאמרו לו האמת אם אשתו ואם בתו אלא שהיא נדרה מהתאנים, והם אמרו לו מהענבים נדרה או איפכא²⁷, והפר לה על שמיעה זו לא הוי הפרה, אלא אם כן נודע לו תוך כדי דיבור כמו שיבואר להלן דף פז. ורצה גם בהפרה זו ואין צריך להפר שנית.

²⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רלד לא

²⁷ ק"ק פשיטא דאינה הפרה דהא צריך לפרט ודוחק לו' דבדיעבד הוי הפרה אפי' בלא פירוש אלא הדבר פשוט דא"צ לפרט הנדר אלא בהתרת החכם משום מילתא דאיסורא ואילו הוה ידע חכם שיש בו נדנוד איסור לא היה מתירו או היה מתירו בחרטה או בפתחים אחרים אבל הבעל מפר לרצון אשתו אפי' מילתא דאיסורא וחבי משמע פשטא דסוגיא בפרק השולח (דף ל"ה ע"ב) והיינו דלא אשתמיט חד מהפוסקים דכתב שצריך לפרט הנדר גבי בעל כנ"ל. ש"ך שם מח